

UDK: 929.7 Fridrik II Celjski
94(497.6) "14"

Izvorni naučni rad

FRIDRIK II. CELJSKI KAO PRETENDENT NA BOSANSKO PRIJESTOLJE

Pejo ĆOŠKOVIĆ
Filozofski fakultet u Sarajevu

Abstrakt: O popunjavanju bosanskog prijestolja u XV. st. odlučivali su vladar i vlastela okupljena u državnom saboru. Njihove radnje u tom pogledu nisu tekle istodobno, kralj je za života mogao pokušati riješiti pitanje svog nasljednika, poput Tvrtka II. 1427. ili preporučiti vlasteli kandidata iz kruga vladajuće dinastije, kao što je postupio isti kralj na samrti kad se odlučio za Tomaša, mlađeg sina kralja Ostoje. Vlastela je to mogla prihvatiti ili odbiti. Oko Tomaševa izbora vlastela se podijelila, većina ga je prihvatila, a manjina s moćnim vojvodom Stjepanom Vukčićem Kosačom pristala je uz starijeg Ostojinu sina Radivoja, koji je već nastupao kao protukralj. Takvo držanje Bosanaca pothranjivalo je vladarske ambicije kneza Fridrika II. Celjskog s čijim je ocem Tvrtko II. svojedobno pokušao riješiti pitanje nasljednika bosanskog prijestolja i krune. Mladi Celjski je doista poduzimao neke korake kojima je ugrožavao kralja Tomaša koji se zbog toga žalio rimsko-njemačkom caru Fridriku III.

Ključne riječi: Bosansko Kraljevstvo, Tomaš Ostojić, Radivoj Ostojić, Stjepan Vukčić Kosača, Herman II. Celjski, Fridrik II. Celjski, Sigismund Luksemburški, Bosanci, Ugri, Osmanlije, bosansko prijestolje, sabor, vlastela.

Abstract: In the 15th century, it was the ruler and the aristocracy, assembled in the national assembly, that decided on who would be sitting on the Bosnian throne. Their activities in that respect were not undertaken simultaneously; the king used to try to solve the issue of his heir, as it was done by

King Tvrtko II in 1427. Alternatively, he would recommend to the country's aristocracy a candidate from the ranks of the ruling dynasty - as King Tvrtko II, indeed did, opting for Tomaš, the younger son of King Ostoja. The members of aristocracy could either accept or reject the king's proposal. In this specific case, they were divided on the issue of Tomaš, whereby most of them accepted him, while a small minority, led by powerful Duke Stjepan Vukčić Kosača favoured Ostoja's older son Radivoj, who had already acted as viceroy. This attitude of Bosnians nurtured the ruling ambitions of Prince Frederic II of Celje, with whose father Tvrtko II once tried to solve the issue of heir to the Bosnian throne and crown. Indeed, the young ruler of Celje did undertake certain steps threatening King Tomaš, who complained to Frederic III, the Holy Roman Emperor and the King of Germany.

Key words: Bosnian Kingdom, Tomaš Ostojić, Radivoj Ostojić, Stjepan Vukčić Kosača, Herman II of Celje, Frederic II of Celje, Sigismund of Luxembourg, Bosnians, Hungarians, Ottomans, Bosnian throne, Assembly, aristocracy.

Bosanski su vladari udajama i ženidbama stupali u rodbinske veze s mnogim dinastijama i velikaškim kućama, kako onima iz bližeg susjedstva tako i onima iz udaljenijih zemalja. To je bila uobičajena praksa toga vremena u kome se više pazilo na društvenu i stalešku pripadnost, a nerijetko i političku korist, nego na uzajamne osjećaje budućih supružnika. Do takvog povezivanja bosanskih vladara s drugim dvorovima dolazilo je vrlo rano, a pouzdano se takve veze mogu pratiti od vremena bana Kulina čija je sestra bila udana za zahumskog kneza Miroslava Nemanjića, uz napomenu da brojnije vijesti o toj temi potječu tek iz XIV. i XV. st.

Iako ta tematika nije bez značaja za razumijevanje nekih prekretnica u srednjovjekovnoj bosanskoj povijesti, mi se njome nećemo opširnije baviti. Umjesto te problematike u cjelini, ovom prigodom zanima nas isključivo tek jedna nedovoljno pažena epizoda iz koje se jasno vidi kako su rodbinske veze mogle poslužiti kao podloga za rješavanje dinastičkih pitanja, točnije za popunjavanje prijestolja pod savim određenim okolnostima. U tom pogledu pomišljamo na posljedice ženidbene veze dinastije Kotromanića s velikaškom obitelji Celjski, koje su uspostavljene još 1361. udajom Katarine, kćeri bosanskog bana Stjepana II. Kotromanića za Hermana I. Celjskog.¹ Ta udaja nije nagovještavala da bi se mogla razlikovati od drugih sli-

---

¹ Opširnije o Katarini Kotromanić, ženi Hermana I. Celjskog pisao je **И. Руварац**, *Катарина кћи Твртка I. бана (од 1353-1377) и од 1377-1391. краља босанскога*, Гласник Земаљског ►

čnih kojima je rješavan status nekog člana dinastije ili velikaške obitelji, jer njome nije utvrđivan nikakav politički odnos između dviju strana kome bi sklopljeni brak trebao biti jamac i talac njegove nepromjenljivosti i trajnosti. Čak ni rođenje potomaka, sinova Ivana, koji je umro 1372. i Hermana,² nije najavljivalo nikakvu promjenu u tom pogledu. Naprotiv, izgledalo je da svaka strana ide svojim posebnim putem zaokupljena vlastitim ambicijama i planovima koji se ni u jednoj interesnoj točki nisu dodirivali.

Ipak, kako su se postupno mijenjale političke prilike tako su aktualizirane rodbinske veze između Kotromanića i Celjskih. Tako je započelo njihovo približavanje u nepovoljnim okolnostima po bosansku dinastiju koja se stala suočavati sa sve većom turskom opasnošću i miješanjem Turaka u odnose među njezinim podanicima te sve većim utjecajem i moći Celjskih knezova³ kojih su se posjedi u prvoj polovici XV. st. protezali od austrijskih i slovenskih zemalja, preko hrvatsko-ugarskog teritorija do Bosne.⁴ Podlogu za ostvarenje te ideje pružale su Hermanu II. zasluge stečene na strani kralja Sigismunda. Prvo je spasio kralja u bitki kraj Nikopola 1396. u kojoj je kršćanska vojska bila teško potučena, a Sigismund dopao u životnu pogi-

---

muzeja u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 4(1892) 3, str. 205-211; **Isti**, *Katharina, die Tochter Tvrtko's I, 1353-1377 Banus und 1377-1391 Königs von Bosnien*, Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina, II, Wien 1894, 173-178. **M. Koc**, *Историја Словенаца од досељења до петнаестог века*, Београд 1960, 325 (dalje: **Koc**, *Историја Словенаца*); **L. Thallóczy**, *Studien zur Geschichte Bosniens und Serbiens im Mittelalter*, München-Leipzig 1914, 288 (dalje: **Thallóczy**, *Studien*), piše da je ta Katarina bila kći kralja Tvrtka I. Iako se podloga za takvo mišljenje može naći u *Celjskoj kronici*, GZM IV, 1892, 205-211, ono je u historiografiji odbačeno kao netočno, jer Tvrtko u to doba nije mogao imati kći za udaju.

² Usp. **J. Orožen**, *Zgodovina Celja, II. Srednjeveško Celje kot središče državotvornega stremljenja: doba narodne samostojnosti, Savinjska marka, knezi in grofje Celjani*, Celje 1927, 52 (dalje: **Orožen**, *Zgodovina II*). Herman II. nije mogao biti rođen oko 1360, kako navodi **M. Švab (M. Šb.)**, *Celjski, Herman II*, u: Hrvatski biografski leksikon, 1989, 625, jer je bio drugorođeno dijete Hermana I. i Katarine Kotromanić, koji su brak sklopili 1361, a po *Celjskoj kronici* 1362.

³ U historiografiji je raspravljano o naslovu Celjskih, koji se najčešće nazivaju grofovima, a N. Klaić je branila tezu da su oni bili knezovi, uostalom taj naslov priznao je Fridriku II. i njegovoj braći i car Albrecht, usp. *Celjani v slovenskem in srednjeevropskem prostoru* (okrugli stol), *Zgodovinski zbornik*, Ljubljana, 37(1983) 1/2, str. 94.

⁴ **T. Raukar**, *Grofovi Celjski i hrvatsko kasno srednjovjekovlje*, *Historijski zbornik*, 36(1983), Zagreb 1984, str. 124 (dalje: **Raukar**, *Grofovi Celjski*); usp. **F. Baš**, *Celjski grofi in njihova doba*, *Celjski zbornik*, Celja 1951, 10 (dalje: **Baš**, *Celjski grofi*).

---

belj iz koje ga je knez Herman II. spasio.⁵ Drugi put je zasluge stekao 1402. u vezi s oslobađanjem zatočenog hrvatsko-ugarskog kralja koga su nezadovoljni plemići zatvorili u gradu Siklósu.⁶ Za te usluge kralj je 14. kolovoza 1397. poklonio Hermanu II. grad Varaždin, a 9. rujan 1398. potvrdio tu svoju darovnicu⁷ te 27. siječnja 1399. Zagorje,⁸ koje je ušlo u njihov naslov te su se otada nazivali knezovi Celjski i Zagorski.⁹ Položaj Hermana II. još se više učvrstio, a posjedi povećali kad je nakon zaruka devetogodišnje kćeri Barbare za kralja Sigismunda 1405, dobio od njega Međimurje s gradom Čakovcem,¹⁰ zatim pravo da kao upravitelj Zagrebačke biskupije postavlja njezina biskupa te čast slavonskoga bana.¹¹ Tako su Celjski knezovi postajali sve moćniji i utjecajniji na ugarskom dvoru i u državi, dok se istodobno bosanska dinastija suočavala sa sve snažnijim vanjskim pritiscima, braneći zemlju najprije od ugarskih presizanja, čak i uz pomoć turskih četa, a potom pokušavajući se zaštititi od rastuće opasnosti doskorašnjih saveznika i njihova prekomjernog miješanja u unutrašnje odnose među bosanskim podanicima. Rastuća turska opasnost smanjila je u Bosni strah od ugarske prevlasti, što je za kralja Tvrtka II. bio dovoljan razlog da potraži oslonac svojoj vanjskoj politici na budimskome dvoru te tako pokuša sačuvati vlast i zaštititi zemlju. U tim nastojanjima naišao je bosanski kralj na puno razumijevanje u Ugarskoj kojoj nije moglo biti svejedno koga će imati za su-

---

⁵ **I. Voje**, *Odnos Celjskih grofova prema političkim prilikama u Bosni i Hercegovini u XV vijeku*, Radovi sa simpozijuma "Srednjovjekovna Bosna i evropska kultura", Izdanja Muzeja grada Zenice III, Zenica 1973, 56 (dalje: **Voje**, *Odnos*); usp. **Ф. Шишић**, *Битка код Никопоља (25. септембра 1396)*, Гласник Земалског музеја у Босни и Херцеговини, Сарајево, 8(1896) 1, str. 79-80; **Orožen**, *Zgodovina II*, 58; **Кос**, *Историја Словенаца*, 326; **N. Klaić**, *Zagreb u srednjem vijeku*, 1, Zagreb 1982, 138 (dalje: **Klaić**, *Zagreb*).

⁶ **Orožen**, *Zgodovina II*, 60; usp. **Voje**, *Odnos*, 56. **Klaić**, *Zagreb*, 131; **Ista**, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb 1987, 124 (dalje: **Klaić**, *Medvedgrad*).

⁷ **T. Smičiklas**, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, XVIII, Zagrabiae 1990, 244-247, 364-366 (dalje: **Smičiklas**, *Codex diplomaticus XVIII*); usp. **Кос**, *Историја Словенаца*, 326; **Klaić**, *Zagreb*, 138.

⁸ **Smičiklas**, *Codex diplomaticus XVIII*, 413-418; usp. **Klaić**, *Zagreb*, 138; **М. Спремић**, *Деспот Бураж Бранковић и његово доба*, Београд – Бања Лука 1999², 203 (dalje: **Спремић**, *Деспот Бураж*).

⁹ **Voje**, *Odnos*, 56-57.

¹⁰ **Klaić**, *Zagreb*, 138; usp. **Спремић**, *Деспот Бураж*, 203.

¹¹ **Orožen**, *Zgodovina II*, 63; usp. **Voje**, *Odnos*, 57; **N. Klaić**, *Zadnji knezi Celjski v deželah sv. Krone*, Celje 1982, 36 (dalje: **Klaić**, *Zadnji knezi*); **Ista**, *Zagreb*, 138-139; **Ista**, *Medvedgrad*, 124.

sjeda. Kad već nije ostvario svoju davnu želju da se okruni bosanskom krunom radi čega je potkraj XIV. i na početku XV. st. vodio više vojnih pohoda južno od Save, Sigismundu se neočekivano pružila povoljna prilika da Bosnu tješnje veže uz Ugarsku, što hrvatsko-ugarski kralj nije želio propustiti. U prilog njegovim nakanama išle su trenutne okolnosti u kojima se nalazio bosanski kralj. Osim što je bio pritiješnjen turskim provalama i upletanjima u bosanske prilike, u drugoj polovici dvadesetih godina Tvrtko II. još nije imao nasljednika. Ta činjenica otvarala je hrvatsko-ugarskome kralju realne izgleda da utječe na popunu bosanskoga prijestolja. U traganju za prikladnim Tvrtkovim nasljednikom prijedlog se sveo na kneza Hermana II. Celjskog, koji je širinom političkih koncepcija nadmašio sve druge velikaše u Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu. Sve je izgledalo lako izvedivo, jer se Hermanov dolazak na bosansko prijestolje mogao opravdavati njegovim krvnim srodstvom s bosanskom dinastijom, budući da je bio praunuk bana Stjepana II. Kotromanića. Sigismundov pak interes u Bosni osiguravao je njegov brak s Hermanovom kćeri Barbarom. Tako bi se postigao željeni cilj i sačuvala priznavana zakonitost promjene vladara i dinastije. Bez mogućnosti velikog izbora Tvrtko II. pokazao je želju da se približi Ugarskoj, što je u prvoj polovici 1425. rezultiralo sklapanjem formalnog mira između njega i kralja Sigismunda. Ono što je za našu temu puno važnije odnosi se na nastavak pregovora o određivanju nasljednika, ako bosanski kralj Tvrtko II, koji tada nije imao djece, umre bez muškog potomka. Kralj je 30. kolovoza 1426. izdao uputu svojim izaslanicima, Andriji sinu Petra de Ztanch i slavonskom banu Pavlu Bissenu de Ezdege, koje je slao po nekom poslu u Bosnu.¹² Tom prilikom su, prema J. Radoniću, uz druga problematična pitanja, izgleda, vođeni i pregovori o nasljeđivanju bosanskog prijestolja.¹³ S tim u vezi valja upozoriti da su u svibnju te godine vođeni pregovori i postignut sporazum u Tati između hrvatsko-ugarskog kralja i despota Stefana Lazarevića. Sporazumom je utvrđeno da despota naslijedi sestrić Đurađ Branković, a Ugarskoj pripadnu Beograd i Golubac na Dunavu te Mačvanska bano-

---

¹² “Quia Andreas filius Petri de Ztanch, familiaris magnifici Pauli de Ezdege, alias regni nostri Sclavonie bani, unacum eodem domino suo in legationibus nostris in regnum nostrum Boznense de commissione nostre maiestatis speciali accessuro asseritur fore profecturus, igitur fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus”, **E. Kammer**, *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő*, VIII, Budapestini 1895, 303. O toj misiji usp. **J. Radonić**, *Zapadna Evropa i balkanski narodi prema Turcima u prvoj polovini XV. века*, Књиге Матице српске, број 11 и 12, Нови Сад 1905, 48-49 (dalje: **Radonić**, *Zapadna Evropa*); **Klaić**, *Zadnji knezi*, 35.

¹³ **Radonić**, *Zapadna Evropa*, 48-49; **Isti**, *Der Grossvojvode von Bosnien Sandalj Hranić-Kosača*, Archiv für slavische Philologie, XIX, Berlin 1897, 454.

---

vina¹⁴. S obzirom na Sigismundove planove i moguće dalekosežne posljedice ti iznimno važni pregovori vođeni su do 2. rujna 1427, kad je bosanski kralj Tvrtko II. proglasio rođaka Hermana II. Celjskog svojim nasljednikom te mu u svom stolnom gradu Bobovcu izdao odgovarajuću ispravu kojom je njemu i njegovim muškim potomcima darovao čitavo Bosansko Kraljevstvo u slučaju da ne bi ostavio zakonitih muških potomaka. Tvrtko II. je naglasio da to čini zbog osobitog prijateljstva, ljubavi i vjernosti, koje je ljubljeni rođak i brat njegov Herman II, celjski i zagorski knez te ban slavonski vazda iskazivao i iskazuje prema njemu i Bosanskomu Kraljevstvu te zbog osobitih radnji koje je spomenuti knez poduzimao kod kralja Sigismunda u prilog Bosne i njezinih stanovnika i napokon, jer mu je rođak.¹⁵ Iz Tvrtkova pisma, a ni iz pratećih dokumenata, ne može se dokučiti što je to njegov rođak doista činio za Bosnu i njezina kralja da bi mu mogli pripasti bosanska kruna i prijestolje. Celjski su stekli grad Krupu na Uni, koju je kralj Sigismund najprije založio, a 1429. i predao potpuno u vlasništvo knezu Fridriku II, Hermanovu sinu.¹⁶ Tako ih je taj grad trebao približiti Bosni i tamošnjim prilikama te učvrstiti njegov položaj u tim krajevima. Ugovor iz 1427. nije, međutim, ostavio ravnodušnim glavne aktere na bosanskoj političkoj sceni, ali ni zemlju nije gurnuo u građanski rat. Nezadovoljstvo koje su pokazivali vojvode Sandalj Hranić i Radoslav Pavlović stižalo se do polovice 1428. Brzo smirivanje nesuglasica upućuje na pomisao da je Tvrtko II. računao da se svi uvjeti iz spome-

---

¹⁴ U novije vrijeme o tom sporazumu pisao je opširnije **I. Prlender**, *Sporazum u Tati 1426. godine i Žigmundovi obrambeni sustavi*, Historijski zbornik, Zagreb, 44(1991) 1, str. 23-41; usp. također **M. Perojević**, *Stjepan Tvrtko II. Tvrtković po drugi put kralj*, Poviest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463. Sarajevo 1942, 471 (dalje: **Perojević**, *Tvrtko II*); **M. Динић**, *Српске земље у средњем веку. Историјско-географске студије*, Београд 1978, 54, 338; **J. Калић**, *Доба привидног мира*, Историја српског народа, 2, Београд 1994², 215; **Спремнић**, *Деспот Бурђаћ*, 109-110; **J. Калић**, *Срби у позном средњем веку*, Београд 2001², 115-116.

¹⁵ **S. Katona**, *Historia critica regum Hungariae stirpis mixtae ex fide domesticorum et exterorum scriptorum concinnata*, XII, Budaë 1790, 477-478 (dalje: **Katona**, *Historia critica XII*); **G. Pray**, *Annales regnum Hungariae ab anno Christi 997 ad annum 1564*, II, Vindobonae 1774, 293; **G. Fejér**, *Codex diplomaticus ecclesiasticus ac civilis*, X/6, Budaë 1844, 900-901 (dalje: **Fejér**, *Codex diplomaticus X/6*); usp. **Orožen**, *Zgodovina II*, 63-64; **Perojević**, *Tvrtko II*, 472; **Koc**, *Историја Словенаца*, 328; **Voje**, *Odnos*, 57; **Klaić**, *Zadnji knezi*, 60, bilj. 277; **P. Ćošković**, *Bosanska Kraljevina u prijelomnim godinama 1443-1446*, Banjaluka 1988, 25 (dalje: **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*).

¹⁶ Usp. **Ć. Truhelka**, *Naši gradovi*, Nada, Sarajevo, 8(1902) 23, str. 313; **Isti**, *Naši gradovi. Opis najljepših sredovječnih gradova Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1904, 18; **Orožen**, *Zgodovina II*, 81; **R. Lopašić**, *Bihać i Bihaćka krajina. Mjestopisne i poviestne crtice*, Zagreb 1943², 166; **Voje**, *Odnos*, 57; **Klaić**, *Zadnji knezi*, 43-44.

Unutrašnji bosanski zapleti i sukobi podijelili su politički Bosnu na dvije suprotstavljene strane, onu većinsku koja je pristajala uz mlađeg Ostojina sina Tomaša i onu koja je podupirala Tomaševa starijeg brata Radivoja, u tadašnjoj bosanskoj javnosti poznatog od početka tridesetih godina XV. st., kad je u više navrata nastupao kao protukralj.²² Glavni oslonac tog stranci bio je vojvoda Stjepan Vukčić Kosača, najmoćniji pojedinac u zemlji. U historiografskoj literaturi ti su događaji u novije vrijeme opširnije opisani, a pojedinosti smještene u pripadajući politički okvir.²³ Naprotiv, o nastupima drugog Tomaševa protukandidata, kneza Fridrika II. Celjskog ni danas se ne zna puno. Na njegovo držanje prema bosanskim prilikama baca slabo svjetlo tek odgovor rimsko-njemačkog cara Fridrika III, koje je uputio novoizabranom, ali osporavanom bosanskom kralju Tomašu. Pouzdano se može reći da su Celjski nakon smrti Tvrtka II. doista poduzimali neke korake u namjeri da se domognu bosanske krune i prijestolja, ali se ni danas zbog oskudice izvornih podataka ne može reći u čemu su se sve njihovi nastupi sastojali i koliku su stvarnu opasnost predstavljali po novoizabranoga kralja, koji se zbog toga žalio caru Fridriku III, čiji su podanici bili. Car se u svome odgovoru kratko osvrnuo na Tomaševe zamjerke upućene na račun neprijateljskog držanja kneza Fridrika II, bez prevelikih obećanja ni u pogledu brzine ni u pogledu mjera koje namjerava poduzeti.²⁴ Da bismo sve to

---

Serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Ragusii, Graz 1964², 427 (Miklošič, *Monumenta Serbica*).

²² Potpunije o Radivoju Ostojiću pisao je **Thallóczy**, *Studien*, 79-109, a o njemu kao protukralju usp. **Živković**, *Tvrtko II*, 164-181; **Isti**, *Iz srednjovjekovne povijesti Bosne i Huma*, Osijek 2002, 125-149.

²³ Usp. prikaz prvih godina Tomaševe vladavine i njegova nastojanja da se održi na vlasti **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*, 24-101; **Isti**, *O dolasku Stjepana Tomaša na vlast i njegovom međunarodnom priznanju*, Istorijski zbornik, Banjaluka, 5(1985) 5, str. 7-35 (dalje: **Ćošković**, *O dolasku*);

²⁴ “quia vero idem nuntii tui de illustri principe comite Cilie, fideli nostro dilecto, mentionem fecerunt, eundem favere tuis emulis nuntiantes, parati sumus juxta petitionem nuntiorum tuorum partes nostras interponere et omni conatu niti, ut inter tuam fraternitatem et dictum comitem bona vicinitas et mutuus amor reintegretur, sperantes, eundem comitem in hac parte nobis complaciturum esse, ad quam rem, quam primum occasio se prebuerit, operam dabimus et sane juxta possibilitatem nostram omnia faciemus libenti animo et voluntario corde, que ad regni tui prosperitatem et pacem ac honoris augmentum tui pertinere noscimus”, **R. Wolkan**, *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini*, I. Abteilung: *Briefe aus der Laienzzeit (1431-1445)*, II. Band: *Amtliche Briefe*, Fontes rerum Austriacarum, Diplomataria et acta, LXII. Band, Wien 1909, 166 (dalje: **Wolkan**, *Briefwechsel II*); **Ćošković**, *Bosanska Kraljevi-* ►

moгли bolje razumjeti, pokušat ćemo u nastavku to pismo analizirati i njegov sadržaj smjestiti u pripadajući politički kontekst.

Kada se smrću Tvrtka II. potkraj 1443. srednjovjekovna bosanska država našla na dinastičkom raskrižju, na vlast je stupio kralj Tomaš, koji je svoj vladarski položaj morao braniti diplomacijom i oružjem. Jedan od prvih koraka koje je novi i osporavani kralj poduzeo, bilo je upućivanje izaslanstva susjednim vlastima u Dubrovniku, Mlecima, Budimu, Beču te Rimskoj kuriji u Rimu.²⁵ S obzirom na temu ovoga rada našu pozornost privlači Tomaševo obraćanje caru Fridriku III, koji je potom odgovorio na misiju bosanskog izaslanstva, a srećom pismo je sačuvano i danas dostupno javnosti.²⁶ S razlogom se može pretpostaviti da su i drugi vladari i vlasti kojima je novoizabrani bosanski kralj uputio svoje izaslanstvo da im javi o svom stupanju na prijestolje također pismenim putem izrazili svoje zadovoljstvo tom promjenom, prihvaćajući Tomaša kao Tvrtkova nasljednika na prijestolju Kotromanića. Za našu temu najvažniji je, međutim, odgovor koji je novom bosanskom kralju uputio car Fridrik III. Budući da to carevo pismo nije datirano teško je utvrditi kad je nastalo, a u skladu s tim ne može se pouzdanije odrediti ni vrijeme upućivanja bosanskih izaslanika u Beč. Na temelju sadržaja careva pisma moglo bi se s razlogom pretpostaviti da je ono nastalo u proljeće 1444. te da je novoizabrani bosanski kralj uskoro

---

na, 189; usp. **Isti**, *O dolasku Stjepana Tomaša na vlast i njegovom međunarodnom priznanju*, Istorijski zbornik, Banjaluka, 5(1985) 5, str. 9, bilj. 8 (dalje: **Ćošković**, *O dolasku*).

²⁵ Ta njegova nastojanja prikazao je **Ćošković**, *O dolasku*, 7-35; **Isti**, *Bosanska Kraljevina*, 24-43.

²⁶ Carevo pismo objavio je u cijelosti **R. Wolkan**, *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini*, Band II. *Briefe aus der Laienzeit (1431-1445)*, Fontes rerum Austriacarum, Diplomataria et acta, LXII. Band, Wien 1909, 165-166 (dalje: **Wolkan**, *Briefwechsel II*), a po njemu **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*, 188-189, ali s pogrešno navedenom zbirkom, **O. Raynaldus**, *Annales ecclesiastici ab anno 1198, ubi desinit cardinalis Baronius*, IX, Luccae 1752, 427, iz koje je pismo preuzeto, što sad ispravljamo. U historiografskoj literaturi pismo je bilo poznatije u izdanju koje je pripremio **N. Jorga**, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle*, III, Paris 1902, 113 (dalje: **Jorga**, *Notes III*). Iako se za njega u historiografskoj literaturi odavno znalo, usp. **Радонић**, *Западна Европа*, 181; **С. Ћирковић**, *Херцег Стефан Вукчић Косача и његово доба*, САНУ, Посебна издања, књ. ССCLXXVI, Одељење друштвених наука, књ. 48, Београд 1964, 72, билj. 7 (dalje: **Ћирковић**, *Херцег Стефан*), ipak nije u dovoljnoj mjeri iskorišteno, jer su se istraživači služili nepotpunim tekstom objavljenim u Jorginim ispisima, usp. **Ćošković**, *O dolasku*, 16-17; **Isti**, *Bosanska Kraljevina*, 37-38.

---

po stupanju na prijestolje o tome obavijestio i cara, a ne samo susjedne vladare.²⁷ Da Tomaš doista nije oklijevao izvijestiti susjedne dvorove o smjeni na prijestolju Kotromanića posvjedočuje raspoloživa izvorna građa prema kojoj se o tom događaju u Dubrovniku znalo već 5., a u Veneciji 20. prosinca 1443. Ne znamo, nažalost, koje je poslanike Tomaš ovlastio da caru prenesu njegove poruke i predaju mu vjerodajno pismo. Možda je riječ o istim osobama koje su po tom poslu trebale posjetiti i hrvatsko-ugarskog kralja Vladislava I. Jagelovića i Ivana Hunyadija. Unatoč zauzetosti hrvatsko-ugarskoga kralja i njegova prvog vojskovođe ratnim pripremama za navalni rat protiv Turaka, u prvoj polovici 1444. rješavana je i vladarska sudbina novoizabranog bosanskog kralja u Ugarskoj, pa nema razloga ne pretpostaviti da je vjerojatno od istih Tomaševih izaslanika i car Fridrik III. bio obaviješten o promjenama na prijestolju Kotromanića. U svakom slučaju bosansko je izaslanstvo boravilo u Beču, gdje je predalo caru kraljevo vjerovno pismo te održalo govor, prije prve polovice 1445, kad je Fridrik II. Celjski postao banom čitave Slavonije, jer ga car u svome pismu naziva knezom.²⁸ Fridrik III. je nadalje od bosanskih izaslanika doznao da je Tomaš nakon smrti svoga prethodnika postao kraljem. Taj podatak je vrijedan pozornosti jer se u njemu izričito tvrdi da su ga po posljednjoj želji Tvrtka II. za kralja izabrali velmože, baruni i ostalo stanovništvo Kraljevstva.²⁹

Kurtoazne su pak bile izjave bosanskih izaslanika o Tomaševoj naklonosti prema caru i darovi koje mu je poslao, baš kao i careva čestitka novom bosanskom kralju na dolasku na vlast te isticanje uvjerenosti u njegove vrline kojima je obdaren, što je veliko jamstvo da će znati dobro vladati povjerenim kraljevstvom. Iz stilizacije tih misli neodoljivo se nameće pomisao da je bosanskom kralju više bilo stalo do careve naklonosti, koju su trebali pobuditi poslani darovi, nego što je bilo stalo Fridriku III. do bosanskog kralja od koga ništa nije očekivao, a njegova ga zemlja nije zanimala. U taj nas dojam uvjerava i nastavak pisma, gdje car izjavljuje da u Bosnu ne kani

---

²⁷ Nastanak nedatiranog careva pisma kralju Tomašu pokušao je, **Wolkan**, *Briefwechsel II*, 165, dovesti u vezu s pismima pape Eugena IV. od 29. svibnja 1445, a istom ga godinom datira i **Jorga**, *Notes III*, 113. Po sadržaju tih pisama jasno je da ona nisu odgovor Rimske stolice na izjavu Tomaševih izaslanika o njegovu stupanju na vlast nego se bave drugim, u očima Katoličke crkve, ozbiljnim pitanjima. Na neosnovanost Wolkanove datacije Fridrikova odgovora upozorio je **Ђирковић**, *Херцег Стефан*, 72, bilj. 7; **Ćošković**, *O dolasku*, 18, bilj. 34.

²⁸ "...nuntii tui de illustri principe comite Cilie, fideli nostro dilecto, mentionem fecerunt, **Wolkan**, *Briefwechsel II*, 166; **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*, 189.

²⁹ "teque per proceres, barones et alios regnicolas juxta voluntatem et desiderium ultimum prefati Steffani in regem esse assumtum", **Wolkan**, *Briefwechsel II*, 166; **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*, 188; usp. **Ćošković**, *O dolasku*, 16; **Isti**, *Bosanska Kraljevina*, 29.

---

slati svoje izaslanstvo, kako je to predlagala bosanska strana, da bi ga izvještavala o prilikama u zemlji i Tomaševu položaju.³⁰ Svoju odluku car objašnjava uvjerenjem da je Tomaš po preuzimanju vlasti sposoban sam pravedno vladati svojim kraljevstvom. Čini se da se u tom odgovoru naziru problemi koje je novoizabrani bosanski kralj imao u zemlji, pa i vani, da bi se održao na vlasti. O njima je bosansko izaslanstvo očito upoznalo cara, ali se on u to nije želio miješati, uskrativši Tomašu potporu koju je na carskom dvoru tražio i očekivao. Takav carev odgovor potpuno je u skladu s razvojem prilika u Carstvu, jer se Fridrik III. nije želio sukobljavati s najmoćnijim svojim podanicima s kojima je i sam imao problema, koje je u ljeto 1443. riješio sporazumom i to ne bez ustupaka.³¹

Nezainteresiranost cara Fridrika za upletanje u bosanske prilike postaje razumljivija kad se poveže s pritužbom koju su mu Tomaševi ljudi iznijeli, a odnosila se na držanje kneza Fridrika II. Celjskog, kome su Bosanci zamjerali naklonost prema kraljevim protivnicima.³² Tko bi bili ti Tomaševi protivnici, iz careva se pisma ne može dokučiti. Umjesto toga, sama stilizacija navedene izjave upućivala bi na pomisao da Fridrik II. Celjski nije vodio nikakvu svoju politiku niti da je pokušavao osigurati svoja nasljedna prava na bosansko prijestolje. Ako bi se na tu izjavu tako gledalo, moralo bi se neizbježno kneza Fridrika II. dovesti u vezu s pristašama pretendenta Radivoja i vojvode Stjepana Vukčića, ali nam ni o tome izvorna svjedočanstva ništa ne govore. Kad bi se o Fridrikovim nastupima razmišljalo u tom smislu, ostalo bi neobjašnjeno zašto bi moćni knez Celjski odustao od dinastičkih ambicija i pretendentskih prava na prijestolje Kotromanića te pristao uz stranu koja je to pravo nastojala osigurati drugom kandidatu, a ni u samoj Bosni nije imala većinu. Fridrik II. je doista polagao prava na bosansku krunu i prijestolje na temelju porodičnog ugovora sklopljenog između njegova oca i bosanskog kralja Tvrtka II. 1427. Istina, okolnosti su se ipak unekoliko promijenile utoliko što je s povijesne scene nestalo Hermana II. Celjskog, koji je umro 13. listopada 1435. Međutim, spomenuti je ugo-

---

³⁰ “nec existimamus in presentiarum opus esse, per nos aliquem mitti ad partes illas, qui de conditionibus patrie et tuo statu informatus nobis relationem efficiat prout idem nuntii postularunt”, **Wolkan**, *Briefwechsel II*, 166; **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*, 188-189; usp. **Isti**, *O dolasku*, 17.

³¹ Usp. **Klaić**, *Zadnji knezi*, 64; **Koc**, *Историја Словенаца*, 330; **Voje**, *Odnos*, 58; **M. Švab (M. Šb.)**, *Celjski, Fridrik II*, u: Hrvatski biografski leksikon, 1989, 624-625.

³² “quia vero idem nuntii tui de illustri principe comite Cilie, fideli nostro dilecto, mentionem fecerunt, eundem favere tuis emulis nuntiantes”, **Wolkan**, *Briefwechsel II*, 166; **Ćošković**, *Bosanska Kraljevina*, 189; **Isti**, *O dolasku*, 17.

---

vor predviđao da on i njegovi potomci postanu Tvrtkovim nasljednicima, ako bi ovaj umro bez zakonitog muškog poroda.

Osam godina poslije, u studenom 1443. umro je, kako se očekivalo, bosanski kralj Tvrtko II. bez nasljednika. S obzirom na te okolnosti bosansko prijestolje i kruna, prema ugovoru iz 1427, trebali su pripasti dalekim rođacima bosanskih Kotromanića izvan Bosne, točnije Celjskim knezovima, jer je pokojni bosanski kralj u svojoj ispravi od 2. rujna 1427. izrijeком naveo da je spomenutom knezu Hermanu II. Celjskom i svim njegovim muškim nasljednicima i njihovim potomcima svjesno darovao čitavo Bosansko Kraljevstvo i njegove podanike, tvrđave i utvrde, gradove i varoši, sela i posjede sa svim pripadnostima ako bi umro bez muških potomaka te da u tim okolnostima Herman II. ili njegovi nasljednici mogu preuzeti i posjedovati Bosansko Kraljevstvo sa svime što mu pripada.³³ S obzirom na to da su se Tvrtkovom smrću 1443. stekli uvjeti koje je sam propisao o prijenosu Bosanskog Kraljevstva na rođake Celjske, tvrdeći da je to učinio svjesno (*scienter*), oni su po više put spominjanom ugovoru iz 1427. polagali puno pravo na krunu i prijestolje Kotromanića te u tom pogledu njihova baštinska prava nije mogla umanjiti ni činjenica da je rođak-pregovarač umro prije rođaka-darovatelja. Takvu mogućnost dinastički ugovor nije predviđao. Tvrtko II. je u potpunosti isključivao mogućnost da ga na prijestolju naslijedi netko od potomaka Kotromanića iz Bosne te je pitanje popune prijestolja rješavao između eventualnih svojih potomaka i rođaka Celjskih. U historiografskoj literaturi se to objašnjavalo time da je na taj način želio onemogućiti dolazak na vlast svog političkog protivnika i turskog saveznika, protukralja Radivoja, starijega sina

---

³³ “praefato Comiti Hermano Ciliae et universis suis haeredibus masculini sexus, ex nomine Comitum Ciliae procreandorum, dictum regnum nostrum et regnicolas, castra, fortalitia, civitates, oppida, villas, possessiones cum universis pertinentiis dicti regni nostri Bosne donavimus, et donatione firma praescripsimus, damusque et donamus ipsis etiam dictum nostrum regnum Bosniae integraliter, et cum universis suis pertinentiis scienter et vigore praesentium nostrarum literarum omni dolo et fraude penitus remoto – – – – – tali sub conditione, si contingeret, quod absque legitimis haeredibus decederemus, quod Deus avertat, vel quod si legitimos haeredes post nos relinqueremus, et demum dicti haeredes etiam sine haeredibus legitimis decederent, quod tunc praefatus frater et consanguineus noster dilectus Comes Hermanus Cilie – – – vel haeredes sui – – – dictum nostrum regnum Bosnae, cum universis suis pertinentiis recipere et possidere, et de eodem uti, frui et gaudere possint et debeant, quomodo ipsis melius videbitur ad beneplacitum ipsorum”, **Fejér**, *Codex diplomaticus X/6*, 901; **Katona**, *Historia critica XII*, 478; usp. **Thallóczy**, *Studien*, 288-289; **М. Ј. Динић**, *Државни сабор средњовековне Босне*, Српска академија наука, Посебна издања, књ. ССXXXI, Одељење друштвених наука, нова серија, књ. 13, Београд 1955, 68; **Ćošković**, *O dolasku*, 8-9; **Isti**, *Bosanska Kraljevina*, 25.

kralja Ostoje.³⁴ Očito je da se tada u Bosni nije ozbiljno razmišljalo s Tomašem kao budućim kraljem, iako je on bio u dobrim odnosima s kraljevskim dvorom.³⁵ Njegova povučena i pravo prvorođstva (*ius primogeniturae*) kao da su mu unaprijed zatvarali put do krune i prijestolja, uz napomenu da ni on u to doba nije bio više tako mlad budući da je bio oženjen čovjek.

Što je Tvrtko II. više stario, a političke prilike u Bosni i njezinu susjedstvu se mijenjale, to se na odredbe dinastičkog ugovora iz 1427. u zemlji sve manje mislilo. Štoviše, čak je i sâm kralj napustio zamisao o povjeravanju Bosanskog Kraljevstva svojim rođacima Celjskim knezovima te se, prema izjavi njegova nasljednika, na samrti pobrinuo da nađe nasljednika prijestolja među najbližim Kotromanićima u zemlji. Tvrtko II je, doista, imao razloga da pri tom zaobiđe najstarijeg Ostojina sina, kneza Radivoja s kojim je bio u dugogodišnjem neprijateljstvu zbog njegovih nastupa kao protukralj. Obično se kao argument protiv pretendenta Radivoja navode njegove veze s Osmanlijama, iako nam se čini razložnim pretpostaviti da su puno jači bili osobni razlozi. U osobi Tomaša Ostojića poklopile su se dvije pogodnosti, bio je prihvatljiv i kralju i većini bosanskog plemstva koje ga je na saboru prihvatilo za kralja, pa je rukovodeći se svojim razlozima istodobno ispunilo posljednju Tvrtkovu želju. Osim toga, malo kojem od najmoćnijih pojedinaca na bosanskoj političkoj sceni ne bi se moglo prigovoriti da nije održavao veze s Osmanlijama i koristio se njihovim uslugama, što je vrijedilo i za Tomaševa prethodnika. Izborom mlađeg Ostojina sina Bosna je nastavila politiku oslanjanja na Ugarsku i formalnog neprijateljstva s Osmanlijama. Ipak, sâm početak vladavine novoizabranog i osporavanog kralja protekao je u tom pogledu vrlo uzdržano. Tomaš, naime, nije sudjelovao u “dugoj vojni” 1443-1444. koju je vodio hrvatsko-ugarski kralj protiv Turaka na Balkanu, ali su se u Bosni ti događaji pratili, a pojedinci su čak u njima i sudjelovali.³⁶

---

³⁴ **V. Klaić**, *Poviest Bosne do propasti kraljevstva*, Zagreb 1882, 268 (dalje: **Klaić**, *Poviest Bosne*).

³⁵ O tome svjedoči isprava kralja Tomaša kojom je 19. veljače 1459. obdario Pavla, Matiju i Jurja, sinove Ivanca Jurčinića, za koga sâm kralj navodi da “**намаъ послужни ѡ време прнсвитлаога р(осподи)на коала твртка на всори када насъ избави речени иванаць одъ велике тешкоће када насъ бихъ всториани подъ пећми**”, **П. Кајер** и **В. Вулетић-Вукасовић**, *Листина Стефана Томаша од 19. фебруара год. 1450 [!]*, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 17(1905) 1/4, str. 253; usp. **M. Perojević**, *Stjepan Tomaš Ostojić*, *Poviest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine od najstarijih vremena do godine 1463*. Sarajevo 1942, 546-547, bilj. 181 (dalje: **Perojević**, *Stjepan Tomaš*).

³⁶ “... venit etiam ad eundem ex Bossna quidam vayvoda vocatus dominus Petrus Cohacz cum equitibus 600 vel 700”, **R. Wolkan**, *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini*, I. Abteilung: *Briefe aus der Laienzeit (1431-1445)*, I. Band: *Privat Briefe*, *Fontes rerum Austri-* ▶

Nakon što je Tomaš uredio svoje odnose s ugarskim dvorom i stekao naklonost vojvode Ivana Hunyadija, ljutog protivnika Celjskih knezova, dijelio je s njim njihovo neprijateljstvo te ono više nije moglo ozbiljnije ugroziti njegov vladarski položaj. Upadljivo je da je Tomaš i u svom pismu za vojvodu Hunyadija također isticao kako je došao na prijestolje Kotromanića po odredbi “slavnoga spomenuća kralja Tvrtka, našega predragoga strica” te postao gospodarom “gradova i krunskih posjeda Bosanskog Kraljevstva”.³⁷ Iz Tomaševih nastupa je očito kako je za njegov dolazak na vlast bila presudna volja ne bosanskog plemstva nego njegova strica, kralja Tvrtka II. Ona je bila ključni argument koji je novoizabrani bosanski kralj dosljedno ponavljao braneći svoj vladarski položaj pred zahtjevima druge dvojice pretendena. Time kao da se željelo poslati poruku zadovoljnoj i nezadovoljnoj domaćoj i okolnoj javnosti da je tako posljednjom vladarskom voljom htio njegov prethodnik na prijestolju Kotromanića odrediti sebi nasljednika, iako je u teškim okolnostima u tom smislu na sebe ne bez rizika preuzeo 1427. obvezu koju, čini se, doista nije bio spreman već od početka provesti u djelo. Naime, na odbacivanje dinastičkog sporazuma s Celjskim knezovima kao da upućuje fraza *quod Deus avertat*, kojom je Tvrtko odbacivao mogućnost da bi mogao ostati bez zakonitih muških potomaka.

U ulozi ključnog argumenta kralj Tomaš je putem svoga izaslanstva i pisma naveo i caru Fridriku III. gotovo istim riječima okolnosti pod kojima je došao na vlast. Car, čini se, nije imao u tom pogledu nikakvih prigovora, budući da novom bosanskom kralju nije ništa predbacivao, iako mu je to bila zgodna prilika da brani interese svoga podanika, kneza Fridrika II. Celjskog. U tom kontekstu nameće nam se pomisao kako je vladar mogao bez obveza i posljedica određivati svoga nasljednika u situacijama kada popunjavanje prijestolja nije moglo biti obavljeno uobičajenim putem. Tako je, naime, postupao i bosanski kralj Tvrtko II, koji je s Bosanskim Kraljevstvom postupao kao da je u pitanju bilo njegovo vlasništvo, određivši prvo 1427. jedne nasljednike, a na smrti drugu osobu koja ga je i naslijedila. Protiv vladareve volje moglo se tek oružjem i ratom, pri čemu priželjkivani ishod ni jednoj strani nije bio unaprijed zajamčen. Odlučivala je volja i moć oružja, odnosno snaga njihovih pristaša. To je oprobala i iskusila i Bosna nakon Tvrtkove smrti, kad je novoizabrani kralj Tomaš Ostojić branio svoj vladarski položaj na koji je došao “poslje-

---

acarum, *Diplomataria et acta*, LXI. Band, Wien 1909, 282; **Jorga**, *Notes III*, 109; usp. **Perojević**, *Tvrtko II*, 502; **Ćošković**, *O dolasku*, 19; **Isti**, *Bosanska Kraljevina*, 12; **М. Спремнѝ**, “Дуга војна” и обнова државе, *Историја српског народа*, 2, Београд 1994², 256; **Исти**, *Десном Бугађ*, 325.

³⁷ **Thallóczy**, *Studien*, 366-368; usp. **Klaić**, *Poviest Bosne*, 285; **Klaić**, *Povijest Hrvata III*, 231; **Perojević**, *Stjepan Tomaš*, 506-507; **Ćošković**, *O dolasku*, 21.

dnjom voljom” svoga strica Tvrtka II. i izborom od strane većine bosanskog plemstva na bosanskom državnom saboru te snagom oružja svojih pristaša pred zahtjevima druge dvojice pretendenata, svoga starijeg brata Radivoja, koji je na svojoj strani imao pravo prvorodstva (*ius primogeniturae*) i neke bosanske velikaše na čelu s vojvodom Stjepanom Vukčićem Kosačom te rođaka kneza Fridrika II, koji se pozivao na odredbe dinastičkog ugovora iz 1427. do koga u Bosni nitko više nije držao. Njegove izgledne umanjivala je i činjenica da je imao više neprijatelja nego saveznika, a ni politički podijeljeni Bosanci nisu ga željeli. U takvim okolnostima nastup Celjskog kneza predstavlja samo pokušaj da se izvana utječe na promjenu vladarske dinastije, koji nije imao izgleda na uspjeh, te ostaje više kao zanimljiv nego kao dalekosežan i važan događaj s obilježjima prekretnice u političkom životu srednjovjekovne bosanske države dvadesetak godina prije nego je i ona nestala u kovitlacu velikih promjena na Balkanu izazvanih turskim osvajanim. Ideju da se bosansko prijestolje prenese na udaljene rođake bosanskih Kotromanića izvan zemlje, dobro pozicioniranih u bližem i daljem bosanskom susjedstvu aktualizirale su i nametnule jedne političke okolnosti kakove su bile u polovici dvadesetih godina XV. st., a odbacila ju je kao neprihvatljiv koncept druga politička stvarnost, koja je okosnicu vlasti tražila i našla u samoj Bosni.

*
* * *

Ugovor o nasljeđivanju bosanskog prijestolja i krune sklopljen 2. rujna 1427. između kralja Tvrtka II. i kneza Hermana II. Celjskog odavno je poznat u historiografskoj literaturi i spominju ga gotovo svi pregledi povijesti srednjovjekovne bosanske države. Isto je tako dobro poznata promjena na prijestolju nakon smrti Tvrtka II. kojom je na vlast došao kralj Tomaš Ostojić. U vezi s tim gotovo je potpuno zanemarivano pitanje kako su se prema tim događajima držali Celjski knezovi, točnije Hermanov sin i nasljednik Fridrik II.

Sačuvano pismo rimsko-njemačkog cara Fridrika III. upućeno kralju Tomašu otkriva da njegov podanik nije mirno gledao na dinastička nadmetanja u Bosni nego da je i sâm u njima sudjelovao zauzevši neprijateljski stav prema novoizabranome kralju uz kojega je stala većina bosanskih velikaša. Pojednosti iz tog repertoara ostaju, međutim, поближе nepoznate. Pretpostavljamo da je o svemu tome bosansko izaslanstvo podrobno upoznalo cara, ali on u svom uopćenom i kurtoaznom odgovoru tim pritužbama nije pridavao veću važnost. Takav njegov odgovor postaje puno jasniji kad se dovede u vezu s činjenicom da su se potkraj 1443. izmirili Fridrik III.

i Celjski knezovi, te da u tim okolnostima car nije namjeravao postignuti sklad dovesti u pitanje zbog zahtjeva novoizabranog bosanskog kralja, koji je ionako imao ozbiljnih protivnika u samoj Bosni.

Pretendentski nastupi Fridrika II. nisu ozbiljno ugrožavali Tomašev vladarski položaj, a ublažavalo ih je i neprijateljstvo između Celjskih i Ivana Hunyadija³⁸ s kojim je novi bosanski kralj do početka lipnja 1444. uspostavio dobre odnose uz godišnju isplatu 3000 zlatnika.³⁹ Nakon iscrpljujućega građanskog rata Tomaš je obranio svoj vladarski položaj, izmirivši se s vojvodom Stjepanom Vukčićem čijom se kćeri potom oženio. Uspostavljena sloga i mir između zeta i punca, odnosno između kralja i njegova najmoćnijeg podanika nije dugo trajala, pa su neprijateljstva više puta nastavljena i prekidana. Na njihove odnose Celjski nisu imali nikakva utjecaja, iako se u toku pedesetih godina XV. st. približavaju Kosači. ■

---

³⁸ Usp. **M. Kos**, *Celjski grofovi*, Hrvatska enciklopedija, 3, Zagreb 1942, 669; **S. Pavičić**, *Hrvatska vojna i ratna povijest i Prvi svjetski rat*, Zagreb 1943, 49; **Koc**, *Историја Словенаца*, 331; **Voje**, *Odnos*, 58; **Raukar**, *Grofovi Celjski*, 130.

³⁹ **Thallóczy**, *Studien*, 366-368; usp. **Ćošković**, *O dolasku*, 21.

PRILOG I.

Pismo cara Fridrika III. bosanskom kralju Stjepanu Tomašu [Beč, 1444].

Illustri principi Thome Stefano, regi Bozne, fratri nostro carissimo, salutem et fraterne dilectionis augmentum.

Honorabiles, religiosos tue fraternitatis nuntios, cum litteris credentialibus per hos dies ad nostram presentiam venientes, et coram nobis sermonem habentes, tuo intuitu libenter audivimus. ex his nanque intelleximus, post obitum beate memorie Steffani, regis quondam Bozne, regium fastigium in tuam fraternitatem devenisse teque per proceres, barones et alios regnicolas juxta voluntatem et desiderium ultimum prefati Steffani in regem esse assumptum. retuleruntque nos iidem nuntii, fraternitatem tuam non param affectum erga gerere magnasque tui ex parte nos oblationes fecerunt, pro quibus fraternitati tue pleno corde regratiamur, offerentes vice versa quidquid per nos ad honoris et status conservationem fieri postest, congratulamurque plurimum de tua ad predictum regnum sublimatione, sperantes, quod propter singularem tuam prestantiam et virtutes precipuas, quibus ex alto dotatus es, regnum ipsum bene gubernabitur et felicioribus dietim prosperabitur augmentis. nec existimamus in presentiarum opus esse, per nos aliquem mitti ad partes illas, qui de conditionibus pa-

Svijetlomu vladaru Stepanu Tomašu, kralju bosanskome, našem predragome bratu pozdrav i obilje bratske ljubavi.

Po tvojoj nakani rado smo saslušali tvoje bratske časne i poštovane glasnike koji su ovih dana došli k nama s vjerodajnim pismom te govorili pred nama. Od njih smo, naime, doznali da je nakon smrti blage uspomene Stjepana,* nekoć kralja bosanskoga, kraljevsko dostojanstvo prešlo na tebe brate te da su te po posljednjoj želji spomenutoga Stjepana, vlastela, baruni i stanovništvo uzvisili za kralja. Isti su nas glasnici obavijestili da ti brate prema nama ne malu ljubav iskazuješ te da si sa svoje strane velike darove poslao na kojima ti od svega srca zahvaljujemo, darujući ti za uzvrat nešto od sebe što bi moglo biti na čast i očuvanje tvoga položaja, a ponajviše ti čestitamo na uzvišenju na rečeno Kraljevstvo u nadi da ćeš poradi svoje naročite vrlin e i kreposti kojima si odozgo obdaren, samim Kraljevstvom dobro vladati i svakodnevno raditi na uvećanju blagostanja.

Za sada ne držimo potrebitim da sa svoje strane šaljemo u te krajeve nekoga tko bi nas pouzdano izvještavao

---

* Riječ je o kralju Tvrtku II. Tvrtkoviću.

trie et tuo statu informatus nobis relationem efficiat prout idem nuntii postularunt. nanque, cum tua fraternitas regnum illud in se susceperit, nichil ambigimus, quin illic omnia et juste fiant et prospere procedant. solum fraternitatem tuam hortamur, ut te ipsum et tuas vultutes imiteris, cum enim, sicut accepimus, virtus tua generis claritatem sequatur, nichil est, quod monitione indigeas, qui pro tua singulari prudentia et te et subditos tuos optime gubernaturus existimaris. quia vero idem nuntii tui de illustri principe comite Cilie, fideli nostro dilecto, mentionem fecerunt, eundem favere tuis emulis nuntiantes, parati sumus juxta petitionem nuntiorum tuorum partes nostras interponere et omni conatu niti, ut inter tuam fraternitatem et dictum comitem bona vicinitas et mutuus amor reintegretur, sperantes, eundem comitem in hac parte nobis complaciturum esse, ad quam rem, quam primum occasio se prebuerit, operam dabimus et sane juxta possibilitatem nostram omnia faciemus libenti animo et voluntario corde, que ad regni tui prosperitatem et pacem ac honoris augmentum tui pertinere noscimus.

o prilikama u domovini i o tvome položaju, kako su to tražili glasnici. Naime, kad si ti brate preuzeo na sebe to Kraljevstvo, nimalo nismo sumnjali da se tu u svemu neće pravično postupati i sretno vladati. Potičemo te brate da samo nasljeđuješ samoga sebe i svoje vrline jer, kako smo saznali, tvoja vrlina slijedi slavu roda, te ni u čemu ne trebaš savjeta ti za kojega se poradi osobite tvoje razboritosti drži da ćeš ponajbolje vladati sobom i svojim podanicima.

Pošto su pak tvoji glasnici spomenuli svijetloga poglavitoga kneza Celjskog, našeg ljubljenog podanika, izjavivši da je on naklon tvojim protivnicima, spremni smo prema molbi tvojih glasnika posredovati i svakako nastojati da se između tebe i spomenutoga kneza uspostave dobrossusjedski odnosi i uzajamna ljubav. Nadamo se da će nas spomenuti knez poslušati, pa ćemo u toj stvari posredovati čim se za to pruži prva prigoda. Doista ćemo rado i draga srca učiniti sve prema našim mogućnostima što će, znamo, biti za napredak, mir i povećanje tvoje časti.

R. Wolkan, *Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolomini*, I. Abteilung: *Briefe aus der Laienzeit (1431-1445)*, II. Band: *Amtliche Briefe*, *Fontes rerum Austriacarum, Diplomataria et acta, LXII*. Band, Wien 1909, 166, 165-166.

FREDERIC II OF CELJE AS THE PRETENDER TO BOSNIAN THRONE

Pejo Ćošković

Summary

The treaty on the heir to the Bosnian throne and crown, concluded on September 2, 1427 between King Tvrtko I and Prince Herman II of Celje, has been known to the historiography for quite a time; it is mentioned in almost all the accounts of the history of medieval Bosnia. The succession on the Bosnian throne once King Tvrtko II died, and once King Tomaš Ostojić came to power, is also widely known. In this context, however, the issue of the position of the princes of Celje - more precisely, that of Herman's son and heir Frederic II, has been completely neglected.

The letter sent by the Emperor of Holy Rome and the King of Germany, Frederic III to King Tomaš shows that his subject did not sit still in the midst of dynastic rivalries in Bosnia, but rather participated in them, showing hostility towards the newly-elected king, who was supported by the majority of Bosnian aristocracy. The details of this rivalry, however, have remained unknown to this day. We assume that Bosnian emissaries informed the Emperor on all the developments, yet, in his rather general and courteous answer, he does not pay any significant attention to those complaints. His answer gets even clearer in the context of the fact that - towards the end of 1443 - Frederic III and the princes of Celje reached reconciliation. In such circumstances, the emperor had no intention to jeopardize the newly attained harmony for the sake of claims made by the newly elected Bosnian King, whose opposition in Bosnia was virtually non-existent.

Frederic II, with his pretensions to the throne, did not seriously threaten Tomaš's position as the ruler, while they were mitigated by the hostility that prevailed between the princes of Celje and Ivan Hunyadi, with whom the Bosnian King established good relations by the beginning of June 1444, having agreed to make annual payment of 3000 gold coins. After an exhausting civil war, Tomaš defended his ruling position; he reconciled with Duke Stjepan Vukčić, whose daughter would become his wife. The newly established harmony and peace between the in-laws, i.e., between the King and his most powerful subject did not last for long, however, since their hostilities kept repeating sporadically. The rulers of Celje did not have impact on their relations, although during 1450s, they established closer relations with Kosača. ■

**60 GODINA OD ZAVRŠETKA DRUGOG
SVJETSKOG RATA – KAKO SE SJEĆATI
1945. GODINE**

ZBORNİK RADOVA

INSTITUT ZA ISTORIJU U SARAJEVU
Sarajevo, 2006.